

Tematisk tillsyn av waldorfskolor

Rapport efter tillsyn av 35
grundskolor med
waldorfinriktning

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	4
Vad har Skolinspektionen genomfört en tillsyn av?	4
Viktigaste iakttagelserna	4
Skolinspektionens slutsatser	6
Inledning	7
Bakgrund	7
Tillsynens syfte	9
Rättslig reglering	10
Tillsynens genomförande	11
Detta visar tillsynen	13
Nära hälften av skolorna brister i arbetet med undervisningstiden	14
På många skolor brister arbetet med undervisning utifrån läroplanen	15
En tredjedel av skolorna brister i arbetet med tidiga stödinsatser	18
Arbetet med trygghet brister i vissa skolor	21
I en tredjedel av skolorna brister arbetet mot kränkande behandling	22
Andra iakttagelser	23
Avslutande kommentarer	25
Ibland får nationella läroplanen en underordnad roll	25
Att många lärare vid waldorfskolor saknar lärarlegitimation begränsar förutsättningarna för kvalitet	26
Referenser	28
Bilagor	29
Bilaga 1. Skolorna i tillsynen	29
Bilaga 2. Referensperson.....	31

Förord

Skolinspektionen har i uppdrag att genomföra tillsyn och granska kvaliteten i sådan utbildning och pedagogisk verksamhet som står under myndighetens tillsyn. Utgångspunkten är alla barns och elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö. En tematisk tillsyn innebär en detaljerad och systematisk granskning inom ett avgränsat område för att kontrollera att den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagstiftningen. I den här tematiska tillsynen har Skolinspektionen bedömt följande områden: undervisning utifrån läroplanen, garanterad undervisningstid, tidiga stödinsatser, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, trygghet samt kränkande behandling.

Skolinspektionens bedömningar redovisas dels i form av enskilda beslut till de utvalda skolorna och skolhuvudmännen, dels i denna övergripande och sammanfattande rapport. Genom beskrivningar av viktiga iakttagelser och gällande bestämmelser inom tillsynsområdet avser rapporten att ge ett utvecklingsstöd även för skolor och huvudmän som inte har ingått i tillsynen.

Rapporten redovisar resultatet av Skolinspektionens tillsyn. Vilka skolor som har ingått i tillsynen framgår av bilaga 1.

Joakim Öberg har varit projektledare för den tematiska tillsynen och Anders Fredriksson (Vilna AB) har sammanställt rapporten.

Helén Ängmo
Generaldirektör
Statens skolinspektion

Sammanfattning

I Sverige finns 38 grundskolor med waldorfinriktning. Elever i waldorfskolor har på samma sätt som elever i andra grundskolor rätt att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö. Grundläggande krav som framgår av skollag och läroplaner gäller även till stor del för waldorfskolor. Samtidigt har waldorfskolor vissa undantag från dessa bestämmelser: Lärare som undervisar i waldorfskolor är till exempel undantagna från skollagens krav på legitimation och behörighet. Utbildningen på waldorfskolor utgår även från den waldorfpedagogiska kursplanen ”En väg till frihet”, som komplement till den nationella läroplanen för grundskolan. Waldorflärläroplanen har egna utbildningar till waldorflärare.

Det finns risker vad gäller elevers förutsättningar att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö i waldorfskolorna. Parallella styrdokument kan leda till att elever inte ges förutsättningar eller får ta del av hela det centrala innehållet i kursplanerna. En utbildning som präglas av synsätt baserade på en filosofi som i vissa avseenden kan utmana skolans värdegrund och kravet på undervisning på vetenskaplig grund kan riskera att leda till en utbildning som inte är likvärdig, att elever kommer efter i sin kunskapsutveckling och i värsta fall innebära otrygghet och kränkningar.

Mot bakgrund av detta har Skolinspektionen genomfört en tematisk tillsyn av 35 waldorfskolor i grundskolan. Verksamhetsbesöken har genomförts under perioden november 2021–april 2022. Varje besök pågick under tre dagar, då Skolinspektionen genomförde intervjuer med lärare, personal i elevhälsan och rektor. Myndigheten gjorde också elevintervjuer samt lektions- och rastobservationer.

Vad har Skolinspektionen genomfört en tillsyn av?

Syftet med tillsynen har varit att bedöma om waldorfskolornas undervisning ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö. Skolinspektionen har granskat skolornas arbete inom sex områden: undervisning utifrån läroplanen, garanterad undervisningstid, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, tidiga stödinsatser, samt trygghet och kränkande behandling.

Viktigaste iakttagelserna

Majoriteten av skolorna uppvisar brister i ett eller flera av de sex inspekterade områdena. Av de 35 skolorna i tillsynen uppvisar 27 skolor brister i ett av de sex områdena. Merparten av skolorna har brister i flera områden. Det finns samtidigt skolor där Skolinspektionen inte finner brister. I 8 av de 35 skolorna har Skolinspektionen inte funnit några brister inom de inspekterade områdena.

Undervisningen planeras och genomförs inte så att förutsättningar ges att utveckla kunskaper och värden i enlighet med skolförfattningarna

På omkring två tredjedelar av waldorfskolorna finner Skolinspektionen brister i arbetet med att planera och genomföra undervisningen på ett sådant sätt att förutsättningar ges att utveckla kunskaper och värden i enlighet med grundläggande krav som framgår av skolförfattningarna.

- I 15 av 35 waldorfskolor konstateras brist gällande arbetet med att säkerställa att eleverna får sin garanterade undervisningstid i enlighet med skollagen. Skolinspektionen konstaterar brister i flera steg i arbetet som är viktiga för att eleverna ska få sin garanterade undervisningstid, det vill säga planeringen, schemaläggningen, samt genomförandet och uppföljningen av undervisningen. Myndigheten konstaterar även att flera skolor felaktigt räknar undervisning i eurytmi som undervisningstid i ämnet idrott och hälsa.
- I 21 av 35 waldorfskolor konstateras brist gällande undervisning i enlighet med de nationella kursplanerna. I de flesta fall handlar det om att elever inte ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik genom undervisning som behandlar kunskap om och användning av digitala verktyg utifrån läroplanen och de aktuella ämnenas kursplaner.
- I 14 av 35 waldorfskolor konstateras brist i arbetet med att ge elever tidiga stödinsatser i enlighet med skollagen. Bristerna handlar bland annat om att elevernas kunskapsutveckling inte följs upp, arbetet med att göra särskilda bedömningar brister, elevers behov av stöd inte utreds och stöd inte alltid sätts in.

Att Skolinspektionen konstaterar brister vad gäller att undervisningen på waldorfskolor inte planeras och genomförs i enlighet med nationella läroplaner innebär att elever på waldorfskolor inte ges tillräckliga förutsättningar att utveckla de kunskaper och värden som föreskrivs enligt skolförfattningarna. Bristerna riskerar därmed leda till att eleverna inte får med sig de kunskaper från grundskolan som de har rätt till, vilket kan innebära negativa konsekvenser för deras vidare studie- eller yrkesliv. Det kan också innebära att eleverna inte når lika långt i sin kunskapsutveckling som de skulle kunnat göra om arbetet med att planera och genomföra undervisningen hade fungerat i enlighet med bestämmelserna.

Flera brister konstateras i waldorfskolornas arbete med att skapa en trygg skolmiljö för eleverna

Omkring en tredjedel av skolorna har brister vad gäller arbetet med att skapa trygga skolmiljöer för alla elever:

- I 11 av 35 waldorfskolor konstateras brist vad gäller arbetet mot kränkande behandling enligt skollagen. Där brister konstateras rör det sig om att anmälningsskyldigheten inte fullgörs i enlighet med författningarna. Det saknas bland annat samsyn hos personalen om vad kränkande behandling är samt när och hur anmälningar ska göras.
- I 3 av 35 waldorfskolor konstateras brist i arbetet med att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av trygghet i enlighet med skollagen. Skolorna har brister i arbetet med ordningsregler. I en av skolorna är arbetet med trygghet i skolmiljön otillräckligt.

Elever har rätt till undervisning i en trygg miljö och skolan ska arbeta för att motverka kränkande behandling. Trygghet är grunden för att elever ska ha förutsättningar att lära i skolan. När arbetet med att skapa trygga skolmiljöer för alla elever brister skapas stora risker för eleverna. Otrygghet och kränkande behandling skadar de elever som utsätts och kan underminera motivationen för skolan och viljan att lära.

Skolinspektionens slutsatser

Den riskbild som Skolinspektionen utgick från när myndigheten beslutade att genomföra en tematisk tillsyn av waldorfskolorna bekräftas delvis i tillsynens iakttagelser. Det övergripande resultatet från Skolinspektionens tillsyn är tydligt: Majoriteten av de 35 waldorfskolor som ingår i tillsynen uppvisar brister inom ett eller flera av de inspekterade områdena.

Waldorfpedagogiken blir i flera fall överordnad skolförfattningarna

De brister som Skolinspektionen konstaterar i tillsynens sex områden är inte unika för waldorfskolor. Liknande brister i förhållande till bestämmelserna har återkommande konstaterats i tillsyn och granskning av även andra grundskolor. Men flera av de brister som Skolinspektionen konstaterar i waldorfskolorna kan ha ett samband med den pedagogiska inriktningen på skolorna och att waldorfskolor ibland utgår från waldorfpedagogiken, snarare än skolförfattningarna. Det gäller i synnerhet bristerna i arbetet med tidiga stödinsatser, otillräcklig undervisningstid och att elever inte alltid får möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik i undervisningen.

Avslutande kommentar

Skolinspektionen har i samband med tillsynen även observerat att en hög andel av lärarna som arbetar på de granskade skolorna saknar lärarlegitimation och någon form av lärarutbildning. Waldorfskolorna har undantag från bestämmelserna om legitimation men eftersom utbildade lärare är centrala för kvalitet i undervisningen kan detta innebära risker, då eleverna har rätt att få undervisning utifrån skolans ordinarie läroplan, inte enbart den parallella läroplanen. Lärare som intervjuats har bland annat pekat på att det finns "gamla waldorftraditioner" som fortsatt slår igenom och att det inte alltid är så bråttom med läsning. I granskningen har även förklaringar getts att waldorfpedagogikens tankar om "sjuårsperioder" i barns utveckling blir mer centrala än bestämmelserna om läsa-, skriva-, räknagarantin. Om skollagen inte följs enligt bestämmelserna och får mindre utrymme finns risker för eleverna, som försenad kunskapsutveckling, mindre möjligheter att utvecklas så långt möjligt samt minskad trygghet.

Inledning

Bakgrund

Med grund i antroposofin

Waldorfskolor finns i flera länder, både i Norden och i Europa.¹ I Sverige finns det nära 40 grundskolor med waldorfinriktning och enligt Skolverkets statistik går drygt 5 000 elever i grundskolor med inriktning mot waldorfpedagogik.² Skolorna har i de flesta fall mellan 20 och 200 elever och omfattar som regel årskurserna F-9. Waldorfskolorna är i huvudsak lokaliserade i landets storstäder och storstadsnära kommuner samt i större städer och kommuner nära större städer.

Kännetecknande för waldorfskolor är en utbildning som präglas av den så kallade waldorfpedagogiken. Denna pedagogiska inriktning har rötter i idéer utvecklade av den tyske filosofen, forskaren och pedagogen Rudolf Steiner (1861–1925).³ Steiner strävade efter att förena det som människor upplever som tro, det som framförs och upplevs inom religionen, med det som inom naturvetenskaperna betecknas som sanning. Steiner lade grunden för den så kallade antroposofin, vilket betyder kunskap om eller vishet om människan. Antroposofin blev grunden för waldorfpedagogiken.

Waldorfskolornas rätt att ha kompletterande styrdokument

Utbildningen vid waldorfskolor ska liksom andra skolor inom skolväsendet bedrivas i enlighet med gällande bestämmelser och styrdokument. Den nationella läroplanen anger utbildningens värdegrund och uppdrag samt anger mål och riktlinjer för utbildningen.⁴ Fristående skolor med alternativ pedagogisk inriktning kan utöver de nationella läroplanerna och kursplanerna dock ha egna styrdokument för undervisning och andra inslag i utbildningen.⁵ Utbildningen på waldorfskolor utgår även från den waldorfpedagogiska kursplanen ”En väg till frihet”. Den waldorfpedagogiska kursplanen ska ses som ett komplement till den nationella läroplanen och kursplanerna.

Undantag från skollagens krav på legitimation

Huvudregeln är att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.⁶ Lärare som undervisar i waldorfskolor är dock undantagna från skollagens krav på legitimation och behörighet.⁷ I samband med att reglerna om lärarlegitimation infördes framhöll regeringen att det är

¹ Skolverket (1995). Undervisningen i Waldorfskolor. Huvudrapport, s. 5.

² Skolverket (2021). Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2020/21, Dnr 5.1.1–2020:1312 s. 7.

³ Skolverket (1995). Undervisningen i Waldorfskolor. Huvudrapport, s. 4–5.

⁴ 1 kap. 11 § skollagen (2010:800).

⁵ Prop. 2009/10:165, s 232.

⁶ 2 kap. 13 § skollagen.

⁷ Undantag från huvudregeln finns bland annat i 2 kap. 17 § skollagen, enligt vilken förskollärare och lärare som inte uppfyller kraven på legitimation och behörighet trots det får bedriva undervisning i bland annat fristående skolor med viss särskild pedagogisk inriktning. Med särskild pedagogisk inriktning avses enligt

önskvärt att även lärare i skolor med waldorfinriktning går en lärarutbildning som leder till en högskoleexamen och också ansöker om legitimation.⁸ Regeringen skrev också att det är önskvärt att en sådan utbildning för waldorflärare inrättas.

Waldorflärlarhögskolan har egna utbildningar till waldorflärare. Waldorflärlarhögskolan utfärdar ett intyg för genomgången utbildning till waldorflärare. Vetenskapligheten i waldorflärlarutbildningen diskuterades i samband med att Stockholms universitet år 2008 valde att avveckla utbildningen av lärare med waldorfinriktning och sade upp sitt samarbete med Rudolf Steinerhögskolan. Bakgrunden till beslutet var en granskning av elva kursplaner för utbildningen på Rudolf Steinerhögskolan gjord av den Naturvetenskapliga fakultetsnämnden vid universitetet. Granskningen visade dels att kurserna inte omfattade tillräckligt mycket ämnesteorier, och till stor del vilade den ämnesteorier som ingick inte på vetenskaplig grund, dels att den litteratur som användes inom kurserna i alltför stor omfattning utgjordes av litteratur som inte vilade på vetenskaplig grund.⁹

Tidigare utvärderingar och granskning av utbildningen vid waldorfskolor

Skolinspektionen har inte tidigare granskat grundskolor med waldorfinriktning genom en tematisk tillsyn. Mellan åren 2016 och 2022 har myndigheten dock genomfört inspektioner av olika slag av grundskolor med waldorfinriktning. Vid flera av dessa inspektioner har myndigheten funnit brister och fattat beslut om ingripande.

Samtidigt som skolor med waldorfinriktning har vissa undantag från lagstiftning samt nationella mål och riktlinjer har staten endast gjort en nationell uppföljning av waldorfskolorna under senare decennier. Åren 1994 och 1995 gjorde Skolverket en utvärdering av grundskolor med waldorfinriktning.¹⁰ Övergripande konstaterade Skolverket att arbetet i waldorfskolorna skiljde sig från grundskolor i allmänhet, både i fråga om organisation, innehåll och pedagogik. Utvärderingen omfattade 15 av de knappt 40 skolorna med waldorfinriktning som fanns vid tillfället. Skolverket undersökte i huvudsak undervisningen i de naturorienterande ämnena samt ämnena bild och svenska med utgångspunkt i den vid tidpunkten gällande läroplanen (Lgr 80). Exempelvis visade uppföljningen att skolarbetet vid waldorfskolor var indelat i perioder med olika teman som koncentrerade undervisningen till ett visst ämnesområde. Elevernas arbete dokumenterades i ett så kallat periodhäfte som utgjorde elevernas lärobok.

Skolverket pekade i sin uppföljning på utmaningar i de olika områden som utvärderingen avsåg. Myndigheten konstaterade bland annat att det är svårt att dra slutsatser om hur mycket undervisningstid som eleverna vid waldorfskolorna får i ämnet svenska eftersom undervisningen var integrerad i andra ämnen. Skolverket fann dock stora lokala variationer mellan skolorna i det avseendet. I en del av skolorna bedömde myndigheten att eleverna inte fick samma undervisningstid i svenska som elever i grundskolan i övrigt. När det gällde undervisningen i de naturorienterande ämnena angav Skolverket att utvärderingen inte gav underlag att bedöma huruvida eleverna i waldorfskolorna hade bättre eller sämre kunskaper än elever i grundskolan i allmänhet. Myndigheten beskrev vidare att skolorna i de

1 kap. 4 § förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) waldorfpedagogisk inriktning.

⁸ Prop. 2010/11:20, s. 26.

⁹ Stockholms universitet (2008). Föredragningslista, Lärarutbildningsnämnden, onsdag 18 juni 2008.

¹⁰ Skolverket (1995). Undervisningen i Waldorfskolor. Huvudrapport.

flesta fall tillämpade eurytmi. Eurytmin bidrog till en social och motorisk träning samt träning i koncentrationsförmåga enligt myndigheten. Skolverket kunde dock inte bedöma huruvida eurytmin stödde lärandet i andra ämnen.

Granskande reportage om waldorfskolor

Utbildningen vid waldorfskolorna har i viss utsträckning belysts i media. I SVT:s granskande dokumentärserie *De utvalda barnen* från 2021 skildras tidigare elevers erfarenheter från utbildningen vid en waldorfskola. Där beskrevs bland annat en pedagogik som tar utgångspunkt i ett synsätt på barn och elever baserat på antroposofins idé om de fyra temperamenten. Denna indelning har använts av lärare för att anpassa undervisningen samt legat till grund för lärarnas förväntningar på elevernas prestationer. Bland vittnesmålen i dokumentären framkommer hur lärare och ledning värderat de olika personlighetstyperna olika, något som skapat konkurrens och stress bland eleverna. I dokumentären framkommer även exempel på att elever inte lärt sig vad de borde och att skolan brustit vad gäller rutiner för arbetet med att motverka kränkande behandling. Av dokumentären framkommer att personalens bemötande och olika metoder för att belöna och uppmärksamma vissa prestationer skapat otrygghet, psykisk ohälsa och oro bland eleverna.

Sammanfattad riskbild

I waldorfskolorna finns risker vad gäller elevers förutsättningar att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö. Parallella styrdokument kan leda till att elever inte ges förutsättningar eller får ta del av hela det centrala innehållet i kursplanerna. Om lärare på waldorfskolor låter waldorfpedagogikens kursplan ”En väg till frihet” helt eller till största del styra innehållet i undervisningen, riskerar eleverna att inte få möjlighet att utveckla de kunskaper och värden undervisningen syftar till.

En utbildning som präglas av värderingar eller synsätt baserade i en filosofi som inte i alla delar är förenlig med skolans värdegrund eller som utmanar kravet på undervisning på vetenskaplig grund kan riskera att inte bli likvärdig och i värsta fall innebära otrygghet och kränkningar. Det finns signaler som pekar på att den filosofi eller åskådning som utgör grunden för waldorfpedagogiken kan utmana delar av skolans värdegrundsuppdrag samt krav på en undervisning som är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet enligt skollagstiftningen. Det finns också risker kopplade till en trygg skolmiljö för eleverna.

Tillsynens syfte

Det övergripande syftet med tillsynen är att bedöma om waldorfskolornas undervisning ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö. Skolinspektionens tillsyn syftar även till att utreda och bedöma om undervisningen planeras och genomförs så att elever ges förutsättningar att ta del av hela det centrala innehållet i enlighet med de nationella kursplanerna samt om skolorna bedriver ett målinriktat arbete för att motverka kränkningar och tillförsäkra eleverna en trygg skolmiljö.

Rättslig reglering

För att svara på syftet med tillsynen har Skolinspektionen i tillsynen utrett sex specifika områden: undervisning utifrån läroplanen, garanterad undervisningstid, tidiga stödinsatser, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt trygghet och kränkande behandling. Den rättsliga reglering som ligger till grund för bedömningarna sammanfattas här. Sammanfattningen avser inte att ge en uttömmande bild av den rättsliga regleringen av waldorfskolorna, utan har fokus på de delar som varit tillämpliga i denna tillsyn.

Garanterad undervisningstid

Av skollagen framgår att den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. Vidare framgår att regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).¹¹ Av skolförordningen framgår att bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1 till skolförordningen.¹²

Undervisning utifrån läroplanen

Enligt skollagen syftar utbildningen inom skolväsendet till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.¹³ Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas.¹⁴ För varje skolform ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen.¹⁵ I skollagen anges vilka ämnen undervisningen i grundskolan ska omfatta.¹⁶ För varje ämne finns en kursplan.¹⁷ Kursplanerna innehåller respektive ämnes syfte, centrala innehåll och kunskapskrav.¹⁸

Tidiga stödinsatser

Enligt skollagen ska det göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningmaterial finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som ska uppnås i årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Vidare framgår att det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i lågstadiet i grundskolan om det utifrån användning av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 1 eller 3 som ska uppnås. Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppnå de kunskapskrav som anges där ska det skyndsamt planeras för extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn om utredning om behov av särskilt stöd. Det behöver inte göras någon särskild bedömning om förutsättningar för extra anpassningar eller utredning om behov av särskilt stöd redan är

¹¹ 10 kap. 5 § skollagen.

¹² 9 kap. 3 § skolförordningen (2011:185).

¹³ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁴ 1 kap. 9 § skollagen.

¹⁵ 1 kap. 11 § skollagen.

¹⁶ 10 kap. 4 § skollagen.

¹⁷ 10 kap. 8 § skollagen.

¹⁸ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, i dess lydelse vid tidpunkten för granskningens genomförande.

uppfyllda. Det ska i så fall skyndsamt planeras för extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn om utredning om behov av särskilt stöd.¹⁹

Trygghet

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet.²⁰ Vidare får rektorn eller en lärare enligt skollagen vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet.²¹ Av läroplanen framgår att läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling.²² Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet.²³

Kränkande behandling

Av skollagen följer att en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.²⁴

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Enligt skollagen ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.²⁵

Tillsynens genomförande

Skolinspektionen arbetar med olika typer av inspektion och väljer inspektionsform utifrån situation. Inspektionsformen i denna tillsyn är tematisk tillsyn. Det innebär en detaljerad och systematisk utredning av ett antal avgränsade områden i förhållande till lagstiftning. Inom ramen för tillsyn uttalar sig Skolinspektionen inte om graden av kvalitet.

Totalt 34 huvudmän och sammanlagt 35 skolor har ingått i tillsynen. Tillsynen omfattade därmed nästan samtliga 38 grundskolor med waldorfinriktning inom grundskolan. Två av waldorfgrundskolorna ingick inte på grund av att dessa skolor hade pågående, eller nyligen hade haft, inspektioner av Skolinspektionen. Ytterligare en skola föll bort eftersom det visade sig att den inte hade några grundskoleelever vid

¹⁹ 3 kap. 4 § skollagen.

²⁰ 5 kap. 3 § skollagen i dess lydelse vid tidpunkten för granskningens genomförande.

²¹ 5 kap. 6 § skollagen i dess lydelse vid tidpunkten för granskningens genomförande.

²² Förordningen (SKOLFS 2010:37) med läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2.1 Normer och värden, i dess lydelse vid tidpunkten för granskningens genomförande.

²³ Förordningen (SKOLFS 2010:37) med läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2.8 Rektors ansvar, i dess lydelse vid tidpunkten för granskningens genomförande.

²⁴ 6 kap. 10 § skollagen.

²⁵ 1 kap. 5 § skollagen.

tillfället för tillsynen. Samtliga av de granskade skolorna har förskoleklass och årskurserna 1–9, utom en skola som enbart har årskurs 5–9. I bilaga 1 redovisas de skolor som ingår i tillsynen.

Tillsynen genomfördes genom verksamhetsbesök under tre dagar, varvid Skolinspektionen genomförde intervjuer med lärare, personal i elevhälsan och rektorn. Myndigheten gjorde också elevintervjuer samt lektions- och rastobservationer. Antalet lektionsobservationer varierade mellan skolorna, men i genomsnitt gjordes tio observationer per skola. Verksamhetsbesöken genomfördes under perioden november 2021–april 2022.

Inför besöken hade Skolinspektionen tagit del av underlag och statistik om skolorna. Som en del av tillsynen granskade myndigheten även dokumentation, bland annat gällande timplaner, systematiskt kvalitetsarbete, dokumentation kring tidiga stödinsatser samt planen mot kränkande behandling. Skolinspektionens bedömningar redovisades i verksamhetsbeslut till respektive skolhuvudman. I denna rapport redovisar vi de resultat i tillsynen som lett till slutsatser om brist.

Detta visar tillsynen

Sammantaget visar tillsynen att waldorfskolornas undervisning inte fullt ut ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö på det sätt som lagstiftning föreskriver. Majoriteten av skolorna har brister i något av de bedömda områdena.²⁶ Av de 35 skolorna i tillsynen har 27 skolor brister i minst 1 av de 6 områdena. Merparten av skolorna har brister i flera områden, och 22 av skolorna har brister i 2 eller fler områden. Det finns skolor där Skolinspektionen inte finner brister. I 8 av de 35 skolorna har Skolinspektionen inte konstaterat några brister i de inspekterade områdena.

Skolinspektionen kan besluta om olika slags ingripanden vid tillsyn. I den här tematiska tillsynen aktualiseras tre olika ingripanden i besluten när Skolinspektionen bedömer brist: föreläggande, anmärkning eller avstående från ingripande.²⁷ I tabell 1 redovisas antalet skolor med brist per område. Tabellen anger också vilka ingripandeformer som använts inom respektive område.

Tabell 1. Antal skolor av de 35 skolorna i tillsynen med brist per område och form av ingripande

Områden i tillsynen	Antal skolor med brist per område	Form av ingripande		
		Föreläggande	Anmärkning	Avstående från ingripande
Garanterad undervisningstid	15	14	0	1
Undervisning utifrån läroplanen	21	21	0	0
Tidiga stödinsatser	14	12	0	2
Trygghet	3	2	1	0
Kränkande behandling	11	6	5	0
Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	0	0	0	0

Av de sex inspekterade områdena är det vanligare med brister inom vissa. Som framgår av tabell 1 har relativt många av skolorna, 60 procent, brister vad gäller undervisning utifrån läroplanen. I arbetet med garanterad undervisningstid, tidiga

²⁶ Med brist avses skolor som i beslutet fått, eller i dagsläget kan väntas få, beslut om föreläggande, anmärkning eller avstående från ingripande.

²⁷ Föreläggande är den skarpaste formen av ingripande som aktualiseras i den här tematiska tillsynen när skolan inte uppfyller kraven i författningarna. Vid föreläggande har Skolinspektionen i besluten angett vilka åtgärder huvudmannen ska vidta för att åtgärda bristerna. Vid mindre allvarliga överträdelse av regelverket inom de fem granskade områdena har myndigheten i stället utdelat en anmärkning. Vid anmärkning får huvudmannen vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att rätta till de brister som påtalats. Både vid föreläggande och anmärkning ska vidtagna åtgärder redovisas till Skolinspektionen. Om överträdelsen varit ringa eller skolor redan vidtagit rättelse har myndigheten i vissa fall avstått från att ingripa.

stödinsatser och kränkande behandling finner Skolinspektionen brister i omkring 30 procent av skolorna i tillsynen. Dessutom finns brister i arbetet med trygghet i tre av skolorna. Skolinspektionen har inte konstaterat brister i skolorna i fråga om att undervisningen ska bedrivas utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Nära hälften av skolorna brister i arbetet med undervisningstiden

Undervisningstiden är en av skolans viktigaste resurser och en viss mängd undervisningstid är nödvändig för att ge goda och likvärdiga förutsättningar för lärande. Alla elever i grundskolan har rätt till en miniminivå av garanterad undervisningstid. Hur skolan arbetar med undervisningstiden påverkar elevernas möjligheter att få sin rätt till undervisningstid tillgodosedd.

Av de 35 skolorna i tillsynen är det 15 skolor som har brister vad gäller arbetet med att säkerställa att eleverna får sin garanterade undervisningstid. Skolinspektionen har beslutat om 14 förelägganden gällande detta område. I ett fall har myndigheten sett brister gällande arbetet med garanterad undervisningstid men avstått från ingripande. På skolorna där arbetet inte når upp till lagens krav är det i huvudsak två aspekter av arbetet med garanterad undervisningstid som brister. Bristerna handlar dels om att det råder en oordning i timplanearbetet på skolan som leder till att elevernas undervisningstid inte kan garanteras, dels om att undervisningstiden i eurytmi felaktigt räknas som undervisningstid i ämnet idrott och hälsa.

Oordning i det lokala timplanearbetet

Det krävs ett medvetet och systematiskt arbete för att alla elever ska få sin garanterade undervisningstid. Det är viktigt att skolorna planerar, fördelar, schemalägger, registrerar och följer upp undervisningstiden på ett sätt som gör att elevernas rätt till garanterad undervisningstid säkerställs.

Vid 10 av de 35 skolorna i tillsynen råder bristande systematik i arbetet med timplanen på ett sådant sätt att Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte kan säkerställa att eleverna får den undervisningstid som de har rätt till. Skolinspektionen ser brister i flera steg som är viktiga för att eleverna ska få sin undervisningstid, det vill säga brister i planeringen, schemaläggningen, genomförandet av undervisningen och uppföljningen av att eleverna får tiden. När det lokala timplanearbetet inte är strukturerat kan det leda till att eleverna inte får sin minsta garanterade undervisningstid. När eleverna inte får den undervisningstid de har rätt till kan det leda till stora konsekvenser för dem. Riskerna är att eleverna inte lär sig det som de har rätt till och behöver kunna, och därmed att de lämnar grundskolan med sämre förutsättningar för vidare studier, yrkes- och samhällsliv än elever på skolor där de får den undervisningstid som de har rätt till.

Det är olika aspekter av timplanearbetet som inte uppfyller författningskraven. På exempelvis en av skolorna förekommer olika scheman för samma elever, där lärarna uppger att de enskilt lägger ut elevernas undervisningstimmar. Det finns också lektioner på den aktuella skolan där det är oklart vilket ämne som behandlas i undervisningen. Vid Skolinspektionens besök på skolan konstaterades även att

start- och sluttiderna vid flera observerade lektioner avviker från tiderna på schemat. Skolan har inte heller kunnat visa någon uppföljning av huruvida eleverna får sin garanterade undervisningstid.

På exempelvis en annan av skolorna konstaterades att det saknas undervisningstimmarna i flera ämnen i samtliga stadier. Vidare visar utredningen att det inte har klargjorts hur periodundervisningen är fördelad på olika ämnen och undervisningstid i respektive ämne på skolan. Därtill framkommer att eleverna i flera klasser regelmässigt har raster som inte står med i schemat samt att det saknas en systematik för att följa upp att eleverna får sin garanterade undervisningstid.

Eurytmi räknas felaktigt som undervisningstid i ämnet idrott och hälsa

Eurytmi är ett rörelseämne som används inom waldorfskolan. Enligt den waldorfpedagogiska kursplanen "En väg till frihet" övar man i eurytmi förmågan att på ett flexibelt och inkännande sätt uttrycka själsliga upplevelser med kroppen. Genom arbetet med koreografier av poesi, prosa och musik ska eleverna skapa ett fördjupat estetiskt förhållande till litteratur och musik.

Eftersom eurytmi inte ingår i timplanen för grundskolan använder många waldorfgrundskolor skolans val för att ge undervisning i eurytmi. Skolans val är en möjlighet för skolor att skapa en särskild profilering mot ett visst ämne. Det är också möjligt att skapa sådan profilering mot annat än ett ämne, exempelvis eurytmi, som lokalt tillval. En del av eller hela utrymmet inom skolans val kan användas till ett lokalt tillval. En förutsättning för att en skola ska få undervisa i ett lokalt tillval är att den fått ett godkännande av Skolverket. Ett villkor för ett godkännande är att planen för undervisning i lokalt tillval till sitt innehåll och sin inriktning avviker från grundskolans kursplaner.

Tillsynen visar dock att på sex av skolorna räknas eurytmi som undervisningstid i ämnet idrott och hälsa. Det är inte möjligt att räkna ihop undervisningstiden för eurytmi och undervisningstiden för ämnet idrott och hälsa på det sätt som dessa skolor gör. Detta eftersom eurytmi avviker till innehåll och inriktning från grundskolans kursplaner, inklusive kursplanen för idrott och hälsa. När eurytmi felaktigt räknas som undervisningstid i ämnet idrott och hälsa innebär det att huvudmannen och rektorn inte säkerställer att eleverna får sin garanterade undervisningstid i ämnet idrott och hälsa.

Det är en betydande mängd undervisningstid som eleverna kan förlora med detta sätt att hantera undervisningstiden i eurytmi. På exempelvis en av skolorna ges eleverna på lågstadiet sammanlagt 148 timmar för eurytmi och idrott och hälsa. Av dessa undervisningstimmar är 72 timmar i ämnet idrott och hälsa. Det är 68 timmar färre än de 140 timmar som ska ges enligt timplanen för grundskolan. Följden av att skolor tar undervisningstid från idrott och hälsa är att eleverna inte får de förutsättningar som de har rätt till för att nå målen i idrott och hälsa.

På många skolor brister arbetet med undervisning utifrån läroplanen

Kursplanerna och dess centrala innehåll finns för att säkerställa att elever får möjlighet att utveckla viss kunskap som regeringen identifierat som viktiga för fortsatta

studier, arbetsliv, personlig utveckling och samhällsliv. När eleverna inte fullt ut får en undervisning som svarar mot hela det centrala innehållet riskerar de att lämna skolan utan viktiga kunskaper.

För att eleverna ska få en undervisning utifrån läroplanen behöver undervisningen planeras, genomföras och följas upp på ett sätt som möjliggör för elever att ta del av hela det centrala innehållet. I tillsynen riktade Skolinspektionen särskild uppmärksamhet mot tre ämnesövergripande frågor i kursplanerna: digitala verktyg, sex och samlevnad och källkritik. Tillsynen visar att eleverna på de inspekterade skolorna inte ges förutsättningar att genom undervisningen ta del av hela det centrala innehållet. Vid 21 av de 35 skolorna konstaterar Skolinspektionen brister gällande undervisning utifrån läroplanen och har fattat beslut om föreläggande.

Bristerna som konstateras relaterat till undervisningens innehåll handlar främst om att undervisningen inte i tillräcklig grad ger förutsättningar att utveckla kunskap i att använda digitala verktyg. Vid några enstaka skolor finner Skolinspektionen brister gällande undervisning i källkritik och slöjd.

I majoriteten av skolorna får de yngre eleverna inte möjlighet att utveckla kunskap om digitala verktyg

Av läroplanen framgår att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information. Vidare framgår av läroplanen att läraren ska organisera arbetet så att eleven får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling.

I totalt 19 av skolorna har Skolinspektionen funnit att eleverna inte ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik genom undervisning som behandlar kunskap om och användning av digitala verktyg utifrån läroplanen och de aktuella ämnenas kursplaner. Det är i synnerhet i lågstadiet som Skolinspektionen ser att eleverna inte ges möjlighet att utveckla kunskap om digitala verktyg. När eleverna inte får möjlighet att utveckla kunskap om och användning av digitala verktyg innebär det att eleverna dels inte får sin rätt till kunskap tillgodosedd, dels riskerar att stå sämre rustade för fortsatta studier och framtida arbets- och samhällsliv.

Att Skolinspektionen bedömer att skolor har brister gällande undervisningen i digital teknik beror på olika saker. Ett återkommande förhållande är att tillgången till datorer och läsplattor är begränsad på skolorna. Men även när det finns datorer och läsplattor används de i begränsad utsträckning i undervisningen på vissa skolor. Exempelvis berättar eleverna i årskurs 3 på en av skolorna att de inte brukar söka efter information på internet, vilket även bekräftas av en av lärarna på skolan. Vidare framkommer att eleverna på skolan inte fotograferar och redigerar bilder med hjälp av digitala verktyg och att eleverna inte heller använder digitala verktyg i de naturorienterade ämnena.

Att i synnerhet eleverna i lågstadiet inte använder digital teknik i undervisningen förefaller i vissa fall hänga samman med en bedömning hos skolans personal att

yngre elever inte bör använda digital teknik. Vid exempelvis en av skolorna beskriver lärarna att det är viktigt att elever får lära sig att skriva och räkna på annat sätt först och att forskning visat att elever får svårare att lära sig skriva och räkna om de börjar skriva på datorn. Lärarna framför även att elever använder digitala verktyg i tillräcklig omfattning utanför skoltid. Rektorn på den aktuella skolan uppger under intervju att det finns tillgång till digitala verktyg, men att det finns ett motstånd bland lärarna mot att använda dem. I en annan av skolorna finns en informations- och kommunikationsteknikplan som uttryckligen anger att eleverna i lågstadiet ska använda digitala verktyg i begränsad utsträckning. Vid en annan av skolorna uppges också att föräldrar är emot att skolan använder digital teknik.

Vid några skolor konstateras brister i undervisningen i ämnet slöjd och i källkritik

Av kursplanen i ämnet slöjd framgår att ämnet ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt. Vid två av skolorna i tillsynen finner Skolinspektionen att huvudmannen och rektorn inte säkerställt att undervisningen behandlar hela det centrala innehållet i kursplanen för ämnet slöjd. Vid den ena av skolorna framgår att eleverna under lågstadiet enbart arbetar med materialet textil. Arbete med materialen trä och metall, vilket enligt kursplanen för slöjd ska ingå i undervisningen på lågstadiet, introduceras först under mellanstadiet i årskurs 5.

Vid den andra skolan som uppvisar brister i undervisningen i slöjd ser Skolinspektionen att eleverna på skolan inte får arbeta med materialen trä och metall eller använda maskiner i slöjdundervisningen. Visserligen finns det exempel på viss förekomst av arbete med materialen trä och metall, bland annat genom att eleverna har besökt en smedja. Men elever från samtliga tre stadier uppger att de helt saknar undervisning i trä- och metallslöjd. Vidare framgår att eleverna på högstadiet inte använt några maskiner. Dessa uppgifter bekräftas av lärarna på skolan som uppger att det finns brister i arbetet med trä och metallslöjd och att skolan saknar maskiner.

Konsekvensen av att elever inte får möta hela det centrala innehållet i slöjdundervisningen är att deras förutsättningar för lärande i ämnet försämras. Slöjdämnet syftar enligt kursplanen till att elever ges möjlighet att utveckla kreativiteten och handlingsberedskapen och stärka tilltron till den egna förmågan att hantera olika praktiska problem i vardagen. Elever som inte får möta hela det centrala innehållet riskerar att inte utveckla viktiga kunskaper för fortsatta studier och arbete, varken för den personliga utvecklingen eller för deltagandet i samhällslivet.

Av läroplanen framgår att alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt och att källkritik ska ingå i undervisningen i fem ämnen på lågstadiet. Men vid en av skolorna i tillsynen ges eleverna på lågstadiet inte undervisning i källkritik. Mot bakgrund av att lärarna på lågstadiet uppger att de inte undervisar eleverna i källkritik bedömer Skolinspektionen att det är sannolikt att eleverna på lågstadiet inte ges undervisning i källkritik i den omfattning som de har rätt till. Brister i undervisningen i källkritik riskerar att leda till negativa konsekvenser för ele-

verna. Med dagens stora tillgång till olika källor, inte minst digitala medier, i samhället behöver elever ett källkritiskt förhållningssätt. För att finna och värdera information fordras kunskaper och färdigheter i informationsökning och källkritik. För att stå väl rustade inför fortsatta studier, arbetsliv och deltagande i samhällslivet gagnas elever av kunskaper i källkritik.

Nära hälften av skolorna brister i arbetet med tidiga stödinsatser

Syftet med garantin för tidiga stödinsatser är att skolan snabbt ska uppmärksamma elever som är i behov av stöd i sitt lärande och att stödinsatser i svenska, svenska som andraspråk och matematik ska sättas in tidigt.

Totalt 14 av de 34 skolorna²⁸ har brister i arbetet med att ge elever tidiga stödinsatser. I tolv av dessa fall har Skolinspektionen beslutat om föreläggande. I två fall har myndigheten konstaterat brister gällande tidiga stödinsatser men avstått från ingripande.

Tillsynen visar att det förekommer brister i olika steg i arbetet med tidiga stödinsatser. Skolinspektionen ser att elevernas kunskapsutveckling inte kartläggs och att arbetet med att utifrån en kartläggning bedöma elevernas kunskapsutveckling brister. På en del skolor fungerar inte heller arbetet med att sätta in adekvata insatser för elever i behov av mer stöd. När det finns brister i ett eller flera av dessa steg i arbetet med tidiga insatser riskerar det leda till att eleverna inte får det stöd – i form av extra anpassningar eller särskilt stöd – som de har behov av och rätt till. Det kan leda till att eleverna inte når så långt i sitt lärande som de skulle kunna göra, om skolan hade satt in rätt stöd tidigt.

Elevernas kunskapsutveckling utvärderas inte

Skolor ska använda det nationella kartläggningsmaterialet i förskoleklassen (Hitta språket och Hitta matematiken), det nationella bedömningsstödet i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3 för att göra en särskild bedömning av varje elevs kunskapsutveckling. Flera av skolorna i tillsynen där Skolinspektionen konstaterar brister i arbetet med tidiga stödinsatser använder inte kartläggningsmaterialet, bedömningsstödet och de nationella proven. Vissa gör förvisso en bedömning utifrån det nationella kartläggningsmaterialet och nationella bedömningsstödet, men inte under den termin som de ska genomföras. Skolan utvärderar därmed inte elevernas kunskapsutveckling på det sätt som regelverket anger. Konsekvensen blir att skolorna inte får underlag att bedöma elevernas kunskapsutveckling som grund för att sätta in eventuella tidiga stödinsatser på det sätt som det är tänkt. Det riskerar att leda till att elevers behov av stöd inte upptäcks och åtgärdas i tid, vilket i sin tur kan påverka möjligheterna till lärande i fler av skolans ämnen. När inte skolan upptäcker behov av stöd blir elevens möjligheter till insatser mer beroende av att eleven själv och dess vårdnadshavare uppmärksammar skolan på stödbehov. Det gör att elever inte får likvärdiga möjligheter att få rätt stöd.

Skolorna har olika sätt att motivera varför de inte utvärderar elevernas kunskapsutveckling på det sätt som författningarna föreskriver. Vid exempelvis en av skolorna

²⁸ En av skolorna är en årkurs 5–9-skola, vilket gör att tidiga insatser inte är aktuella där.

finner Skolinspektionen att man inte genomför kartläggningar av elevernas kunskapsutveckling i svenska och matematik i förskoleklassen. I såväl intervjuer med ansvarig lärare som med rektorn framkommer att kartläggningen inte genomförs. Den lärare som är ansvarig för undervisningen i förskoleklassen berättar att kartläggningsmaterialet är för svårt och att eleverna inte klarar att genomföra kartläggningen. Läraren säger att hen har läst kartläggningsmaterialet i förskoleklassen flera gånger och att hen har beslutat att använda det på "sitt sätt". Läraren säger vidare att hen redan vet vilka som hen misstänker behöver stöd.

Vid en annan av skolorna framgår att det nationella kartläggningsmaterialet i förskoleklassen och det nationella bedömningsstödet i årskurs 1 inte används på skolan. Av intervju med lärare framkommer att lärarna i stället använder en förenklad variant av bedömningen som utgår från waldorfpedagogiken. Anledningen till detta, enligt lärarna, är att det inte går att utgå från samma kriterier som i andra skolor, eftersom den aktuella skolan inte har "lika bråttom med bokstäver" som andra skolor. En lärare berättar att hen inte förväntar sig att alla elever kan läsa på höstterminen i årskurs 1, men att eleverna i årskurs 3 ska ha kommit i kapp med läsning och skrivning när de gör det nationella provet. Rektorn på den aktuella skolan berättar att skolans sammanställning av elevresultat i förskoleklass och årskurs 1 utgår från den waldorfpedagogiska kursplanen "En väg till frihet".

Arbetet med att göra särskilda bedömningar brister

Efter att en skola genomfört det nationella kartläggningsmaterialet, nationella bedömningsstödet och nationella proven ska skolan i förekommande fall genomföra särskilda bedömningar utifrån resultaten. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid bedömningarna. Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga förskolläraren eller läraren själv har specialpedagogisk kompetens.

Det är främst två brister som framträder i tillsynen när det gäller arbetet med att göra särskilda bedömningar av elevernas kunskapsutveckling på skolorna. Den ena är att vissa skolor inte genomför särskilda bedömningar i enlighet med bestämmelserna. Ibland görs inga bedömningar trots att skolorna använt kartläggningsmaterialet och bedömningsstödet på det sätt som föreskrivs. Flera aktiviteter kan genomföras i grupp och integrerat inom ramen för den ordinarie undervisningen. Lärarens observationer behöver dock vara på individnivå. Vid en av skolorna ser Skolinspektionen att delar av kartläggningsmaterialet endast har genomförts i grupp, inom ramen för den ordinarie undervisningen, vilket har medfört att alla elever inte har kunnat testas utifrån kartläggningsmaterialet.

Den andra förekommande bristen är att förskollärare eller lärare inte samråder med personal med specialpedagogisk kompetens vid de särskilda bedömningarna. I vissa fall kopplas specialpedagogisk kompetens in först efter att bedömningar är gjorda av lärarna, inför att eventuella insatser ska planeras. På exempelvis en skola uppger såväl lärare som rektorn att det är läraren i respektive årskurs som ser över resultaten av genomfört kartläggningsmaterial, bedömningsstöd och nationellt prov och gör bedömningen av om specialpedagogisk kompetens ska kopplas in. Denna hantering bekräftas i intervju med elevhälsan på den aktuella skolan, där det framgår att specialpedagog kallas in först efter att lärarna uppmärksammar att eleverna är i behov av stöd. Av intervju med elevhälsan framgår vidare att en särskild bedömning utifrån testerna genomförs av läraren utan samråd med personal med

specialpedagogisk kompetens och utan att läraren har sådan kompetens som författningarna anger.

Att arbetet med att göra särskilda bedömningar brister har konsekvenser för elevernas möjligheter att få det stöd de behöver och har rätt till i skolan. När skolan inte gör bedömningarna på det sätt bestämmelserna anger har skolan inte ett fullgott underlag att ta ställning till om stöd behövs. Att den specialpedagogiska kompetensen inte används innebär att viktiga perspektiv på elevernas kunskapsutveckling och eventuella behov inte finns med vid bedömningen. Det riskerar att leda till sämre bedömningar jämfört med om den specialpedagogiska kompetensen använts på det sätt som föreskrivs.

Behov av stöd utreds inte och stöd sätts inte in

Även om elevernas kunskapsutveckling utvärderas och skolorna sedan gör särskilda bedömningar på föreskrivet sätt, får elever i behov av mer stöd i sitt lärande ändå inte alltid adekvata insatser. Ett problem som Skolinspektionen ser är att trots att det finns elever som befaras inte nå kunskapskraven så anmäls och utreds inte alltid behov av särskilt stöd vidare. Därmed finns en risk för att tidiga stödinsatser inte sätts in för de elever som kan vara i behov av särskilt stöd. Myndigheten ser också exempel på att skolor avvaktar med eller inte sätter in stöd.

Skälet till att stöd inte utreds vidare eller stöd inte sätts in motiverar skolorna på olika sätt. Vid exempelvis en av skolorna framgår att behov av särskilt stöd inte alltid anmäls, utreds och ges utifrån resultaten av kartläggningsmaterial, bedömningsstöd och nationella prov. Detta trots att elever visar en indikation på att de inte kommer att nå kunskapskraven. En bidragande orsak till att lärarna på skolan avvaktar med att anmäla, utreda och ge stöd är att eleverna utifrån sin ålder inte anses vara mogna. Exempelvis uppger en lärare att det kan vara en mognadsfråga om eleverna inte klarar de olika delarna i bedömningsstödet. Det anförs som ett argument för att man som lärare då kan avvakta med anmälan och utredning av särskilt stöd för att först se hur eleverna utvecklas.

Motsvarande resonemang framförs även på andra skolor: En rektor berättar exempelvis att det "finns gamla waldorftraditioner" på skolan, som handlar om hur man ska hantera stöd. I årskurs 1 har skolan aldrig satt in särskilt stöd, enligt rektorn. På en annan skola berättar lärare att om en elev ännu inte är nyfiken och har visat intresse för bokstäver och läsning, då kan skolan avvakta med att ge stöd. Lärarna uppger att frågan om elever ska ges särskilt stöd har med elevernas mognad att göra. Rektorn på skolan beskriver att skolan i vissa fall kan avvakta lite för länge med stöd till elever. Detta får stöd av en representant i elevhälsan som uppger att det finns risk att de på skolan avvaktar med att sätta in stödåtgärder utifrån resultatet av kartläggningsmaterial, bedömningsstöd eller nationella prov utifrån en tanke om att det kommer att lösa sig för eleven. I intervju med elevhälsan framgår vidare att skolan är medveten om att det inte går att vänta och se om eleverna behöver stöd efter att de har kommit igenom den första sjuårsperioden, utan att de måste arbeta utifrån garantin för tidiga stödinsatser. Men sjuårsperioderna kan enligt elevhälsan fortfarande påverka personal som har arbetat länge på skolan, även om fler är medvetna om att de måste jobba enligt garantin för tidiga stödinsatser och att det inte är tillåtet att de väntar och ser.

När behov av stöd inte utreds och stöd inte sätts in tidigt riskerar det att medföra att elevernas förutsättningar för lärande försämras. Det kan innebära att elever

helt i onödan halkar efter i sin kunskapsutveckling, på ett sätt som inte hade behövt ske om skolan hade utrett och gett stöd på det sätt som anges i bestämmelserna.

Arbetet med trygghet brister i vissa skolor

Tre av skolorna brister i arbetet med att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av trygghet. För två av skolorna har Skolinspektionen beslutat om föreläggande, för den tredje har en anmärkning beslutats. Det är två aspekter av trygghetsarbetet som brister, dels arbetet med att skapa trygghet i skolmiljön, dels arbetet med ordningsregler.

Arbetet med trygghet i skolmiljön är otillräcklig

Personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet. Läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet.

En av de tre skolorna som uppvisar brister gällande trygghet har ett otillräckligt arbete med att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av trygghet. Vid Skolinspektionens besök på skolan uppmärksammades att det i rastverksamheten återkommande sker konflikter och kränkande situationer mellan eleverna utan att personal agerar. Myndigheten såg bland annat att elever attackerade varandra fysiskt och verbalt. Bland annat sågs att en äldre elev kastade en yngre elev i marken flera gånger, och att en elev på högstadiet skrek "gay" och "bög" till en annan elev, medan en ytterligare elev filmade händelsen. Skolinspektionen observerade samtidigt att personal som befann sig i närheten eller passerade såg händelserna utan att ingripa. I något fall agerade inte personal trots att elever vände sig till dem. Vid ett annat tillfälle ingrep personal, men när situationen sedan fortsatte trots tillrättvisning agerade personalen i fråga inte utifrån den fortsatta situationen.

När inte skolan tillförsäkrar eleverna en trygg miljö innebär det stora risker för de elever som drabbas. Elever som utsätts för hot, våld och verbala attacker riskerar att drabbas av både fysisk och psykisk ohälsa. En ytterligare tänkbar konsekvens av detta är minskad motivation för att vara i skolan och för skolarbete.

Brister i arbetet med ordningsregler

Enligt skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp. Rektorn beslutar om ordningsreglerna. Syftet med ordningsregler är att bidra till och upprätthålla en trygg skolmiljö. De är därför en viktig del i arbetet med att främja studiero. Ordningsregler är också en viktig del i det förebyggande trygghetsarbetet. Såväl trygghet som studiero är viktiga förutsättningar för lärande.

Vid två av tre skolor där Skolinspektionen konstaterar brister i arbetet med trygghet handlar bristerna om arbetet med ordningsregler. Vid den ena skolan är exempelvis de skolgemensamma ordningsreglerna inte kända för eleverna på skolan och eleverna har inte medverkat i framtagandet av reglerna. Motsvarande brister finns

på den andra skolan. På en av skolorna beskriver exempelvis eleverna i intervju att skolan förvisso har generella, oskrivna regler som gäller för alla, men att det inte finns några skrivna ordningsregler på skolan. De informella reglerna som gäller för alla på skolan handlar till exempel om skoförbud och mobilförbud. Rektorn uppger i intervju att det ska finnas ordningsregler som är generella för skolan. Vid intervjun framkommer en osäkerhet kring ordningsreglerna och i vilken utsträckning de är kända för eleverna. Av samtliga intervjuer som Skolinspektionen har genomfört på skolan framkommer att eleverna inte har medverkat i utarbetandet av skolgemensamma ordningsregler.

Avsaknaden av gemensamma ordningsregler bidrar till en otydlighet för elever och personal om vilka regler som gäller. Eftersom ordningsregler är en viktig del i skolans förebyggande trygghetsarbete och en del i ett aktivt värdegrundsarbete kan ordningsregler även främja studiero. När skolor inte arbetar aktivt med att upprätta och förankra ordningsregler finns en risk att skolans övergripande arbete med trygghet försvagas.

I en tredjedel av skolorna brister arbetet mot kränkande behandling

Skolor ska vara fria från kränkande behandling. Skolor måste arbeta aktivt med att förebygga och åtgärda kränkningar i samband med verksamheten.

11 av de 35 skolorna i tillsynen uppvisar brister vad gäller arbetet mot kränkande behandling. För sex av skolorna har Skolinspektionen beslutat om ett föreläggande. För de övriga fem har beslutats om anmärkning. Bristerna handlar om att skolorna inte uppfyller skollagens krav på anmälningsskyldighet.

Kränkande behandling anmäls inte på rätt sätt

Anmälningsskyldigheten innebär att en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är i sin tur skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

På elva av skolorna fullgörs inte anmälningsskyldigheten i enlighet med författningarna. Skolinspektionen ser att det bland annat saknas samsyn inom personalen om vad kränkande behandling är, samt när och hur anmälningar ska göras. Rutinerna för anmälan av kränkande behandling är inte kända och förankrade bland all skolpersonal. Detta skapar en otydlighet i arbetet med anmälningar av kränkande behandling. Otydligheten innebär att bedömningar överläts till respektive lärare, som kan ha olika tolkningar av när och hur anmälningar bör göras. När skolor inte fullgör anmälningsskyldigheten undermineras huvudmannens möjlighet att kunna ta sitt ansvar för verksamheten och vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar av elever.

Bristerna i arbetet med att uppfylla anmälningsskyldigheten tar sig delvis olika uttryck på skolorna. På en av skolorna framgår att flertalet lärare visserligen anmäler

uppgifter om kränkande behandling till rektorn, men det saknas samsyn bland lärarna på den aktuella skolan om vilka uppgifter som ska anmälas, och det förekommer att lärare inte anmäler. Det framgår även att anmälningsskyldigheten ifrågasätts av såväl lärare som elevhälsan. Elevhälsan på den aktuella skolan uttrycker att en lärare som själv klarar att hantera kränkande situationer inte behöver anmäla.

På en annan av skolorna visar tillsynen att det är upp till den enskilde medarbetaren att, när en möjlig kränkningssituation uppstår, avgöra om hen ska göra en anmälan till rektorn. Viss personal på skolan gör knappt några anmälningar alls. Personalen avgör utifrån egen toleransnivå och eget förnuft. Elevhälsan och rektorn anser själva att skyldigheten för personalen att anmäla kränkande behandling till rektorn är ett område som kan behöva förtydligas på skolan.

På en tredje skola beskriver lärarna under intervju att de inte alltid anmäler kränkande behandling och att om de anmäler beror på om kränkningen är grov eller inte. Av en lärarintervju framgår vidare att de inte känner till rutinerna för anmälan av kränkande behandling. Det framgår även av intervjuer med rektorn och elevhälsan att personalen inte alltid anmäler kränkningar. Detta då rektorn och elevhälsan via föräldrar får kännedom om kränkningar som inte anmälts efter att eleverna berättat om dem hemma.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I förhållande till lagstiftningen har Skolinspektionen inte, inom ramen för denna tillsyn, kunnat belägga brister i skolorna i fråga om att undervisningen ska bedrivas utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Att granska vetenskaplig grund är dock komplext. Fristående skolor med alternativ pedagogisk inriktning, exempelvis waldorfskolor, har utöver de nationella läroplanerna och kursplanerna egna läroplaner. Detta är tillåtet enligt lagstiftningen, men ökar komplexiteten vid tillsyn. Se vidare under avsnittet Avslutande kommentarer.

Andra iakttagelser

Skolinspektionen har i samband med tillsynen gjort ett antal iakttagelser som ligger utanför de områden som ingått i den aktuella tillsynen. Myndigheten menar dock att dessa iakttagelser är viktiga att synliggöra eftersom de kompletterar den bild av utbildningen vid waldorfskolorna som framkommer genom att redovisa resultaten för tillsynens sex avgränsade områden.

Av de uppgifter som har kommit in vid tillsynen kan Skolinspektionen konstatera att det framgår att flera av skolorna har en stor andel lärare som varken har lärarlegitimation eller waldorfläroarbildning. Vid nio av skolorna är det färre än hälften som har någon form av lärarutbildning. Vid ytterligare sex skolor är andelen som har lärarlegitimation eller waldorfläroarbildning mindre än 60 procent. Lärare som undervisar i waldorfskolor är dock undantagna från skollagens krav på legitimation och behörighet varför detta inte utgör en brist utifrån skolförfattningarna.

Under tillsynsbesöken genomförde myndigheten omkring 350 observationer, bland annat lektionsobservationer. Elever som Skolinspektionen mött berättar bland annat att flera lärare på deras skola inte är utbildade och att de lärarna inte kan planera undervisningen och att undervisningen är ostrukturerad. Eleverna säger att de upplever att lärare improviserar när de ska undervisa, vilket även stöds av Skolinspektionens observationer.

I Skolinspektionens intervjuer på en skola har elever berättat exempelvis att lärarna oftast använder samma material till alla elever i undervisningen men att det finns undantag där eleverna kan få mer utmanande uppgifter. När Skolinspektionen pratat med eleverna om undervisningen i ämnet idrott och hälsa på ytterligare en skola berättar eleverna att de återkommande gör samma saker i undervisningen.

För fem av skolorna har Skolinspektionen utvidgat tillsynen till att omfatta fler än de aktuella områden som ingick i den tematiska tillsynen. Detta utifrån att indikationer på brister inom andra områden än de som ingick i tillsynen framkommit inför eller under verksamhetsbesöken. Skolinspektionen har funnit brister i arbetet med särskilt stöd, frånvaro, individuella utvecklingsplaner, tillgång till elevhälsa och studiehandledning på modersmålet. För två av skolorna har Skolinspektionen därutöver valt att vidarebefordra signaler om missförhållanden för hantering inom den samlade signalhanteringen hos myndigheten, vilket kan medföra att dessa signaler utreds inom ramen för nya tillsynsärenden.

Avslutande kommentarer

Skolinspektionens övergripande syfte med tillsynen var att undersöka om waldorfskolornas undervisning ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper och värden i en trygg miljö. Skolinspektionens tillsyn syftade även till att utreda och bedöma om undervisningen planeras och genomförs så att elever ges förutsättningar att ta del av hela det centrala innehållet i enlighet med de nationella kursplanerna. Skolinspektionen ville också utreda och bedöma om skolorna bedriver ett målinriktat arbete för att motverka kränkningar och tillförsäkra eleverna en trygg skolmiljö.

Waldorfskolorna är en del av skolväsendet och eleverna i waldorfskolor har enligt skollagen rätt till en utbildning i en trygg miljö och en undervisning som ger förutsättningar att utveckla kunskaper och värden. Den riskbild som Skolinspektionen utgick från när myndigheten beslutade att genomföra en tematisk tillsyn av waldorfskolorna bekräftas delvis i tillsynens iakttagelser. Det övergripande resultatet från Skolinspektionens tillsyn är tydligt. Majoriteten av de 35 waldorfskolor som ingår i tillsynen uppvisar brister inom ett eller flera av de inspekterade områdena. Många av waldorfskolorna planerar och genomför inte utbildningen så att eleverna i alla delar får förutsättning att utveckla de kunskaper som elever ska utveckla grundskolan. I en tredjedel av skolorna brister arbetet mot kränkande behandling. Tre av skolorna brister i arbetet med att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av trygghet.

Det finns waldorfskolor där myndigheten inte konstaterar några brister, men ändå är det allvarligt att så många som 27 av 35 skolor har en eller flera brister inom de aktuella områdena. Sammantaget riskerar detta innebära att många elever i waldorfskolor inte ges tillräckligt goda förutsättningar att nå målen för utbildningen. Det kan innebära att elever från waldorfskolor inte blir tillräckligt rustade för fortsatta studier, arbetsliv och samhällsliv.

Ibland får skolförfattningarna en underordnad roll

I flera avseenden är de brister som Skolinspektionen konstaterar i tillsynens sex områden inte unika för waldorfskolor. Liknande brister i förhållande till bestämmelserna har återkommande konstaterats i tillsyn och granskning av andra grundskolor. Det gäller exempelvis brister i arbetet med att säkerställa att elever får sin garanterade undervisningstid och arbetet för trygghet och mot kränkande behandling. I vissa avseenden kan dock flera av de brister som Skolinspektionen konstaterar i waldorfskolorna ha ett samband med den pedagogiska inriktningen på waldorfskolorna och att waldorfskolor i vissa fall utgår från waldorfpedagogiken snarare än skolförfattningarna. Bristerna i arbetet med tidiga stödinsatser är ett exempel där Skolinspektionen konstaterar brister vid 14 av skolorna. I tillsynen finns exempel på att lärare säger att skolans sammanställning av elevresultat utgår från den waldorfpedagogiska kursplanen "En väg till frihet". Det finns också exempel på att lärare motiverar att elevernas kunskapsutveckling inte följs upp på det sätt som anges i bestämmelserna med att det inte går att utgå från samma kriterier som i andra skolor eftersom man inte har lika bråttom med bokstäver som andra skolor. Vidare finns det indikationer på att tankar om de så kallade sjuårsperioderna i barns utveckling inverkar på hur waldorfskolor arbetar med tidiga stödinsatser. Det

finns exempel på lärare i tillsynen som berättar för Skolinspektionen att skolan avaktar med att ge stöd för att eleverna utifrån sin ålder inte anses vara mogna.

Att skolorna ibland utgår från waldorfpedagogiken snarare än skolförfattningarna syns också vad gäller arbetet med digital teknik i undervisningen. Tillsynen visar att i 19 av skolorna ges de yngre eleverna inte möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik i undervisningen. Tveksamhet inför att använda digital teknik i yngre åldrar är en del av den waldorfpedagogiska traditionen. I den waldorfpedagogiska kursplanen "En väg till frihet" nämns digital teknik som exempel på innehåll i undervisningen för elever först i årskurs 6: "Nya redskap för teckning, måleri, skulptur, trycktekniker, fotografi, film och digital bildbehandling introduceras, och eleverna lär sig hur dessa benämns."²⁹ Skolpersonal som Skolinspektionen har intervjuat i tillsynen uttrycker att yngre elever inte bör använda digital teknik.

Även i några ytterligare avseenden kan de iakttagelser som Skolinspektionen gjort i tillsynen relateras till att skolorna är just waldorfskolor. Att skolor felaktigt räknar undervisningstid i eurytmi som undervisningstid i ämnet idrott och hälsa är en brist som relaterar till waldorfpedagogiken. Myndigheten har även iakttagit arbetssätt som hänger samman med waldorfpedagogiken men som kan betraktas som problematiska vad gäller kravet att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vid exempelvis en skola framkommer att lärare utgår från de så kallade sjuårsperioderna i barns utveckling vilket kan innebära att motstånd mot att ge undervisning som eleverna inte anses mogna för. Vid exempelvis några skolor hör Skolinspektionen att eurytmi används som särskilt stöd och att eurytmi används som metod för att eleverna ska inhämta kunskaper i andra ämnen.

Att många lärare vid waldorfskolor saknar lärarlegitimation begränsar förutsättningarna för kvalitet

Huvudregeln i grundskolan är att elever ska få sin undervisning av legitimerade lärare som är behöriga att undervisa i de ämnen som läraren undervisar i. När regeringen år 2012 valde att införa lärarlegitimation bedömde de att ett legitimations-system skulle kunna öka rättssäkerheten för barnen och eleverna samt möjligheterna att komma i åtnjutande av rätten till utbildning, förbättra kvalitetssäkringen av lärare och därmed höja kvaliteten på den samlade lärarkåren och tydliggöra det individuella yrkesansvar som legitimerade lärare har.³⁰ Regeringen angav att alla elever och barn ska undervisas av väl kvalificerade lärare som har prövats och visat sig vara lämpliga för yrket.

Vidare finns det ett brett forskningsstöd för att lärares kompetens har stor betydelse för elevers lärande. Att lärare har adekvat utbildning är viktigt för kvaliteten i undervisningen. Forskningen pekar på att lärares professionalism, kompetens och ledning har en avgörande roll vad gäller att ge elever en undervisning med hög kvalitet.³¹ Skolinspektionen har i en forskningsöversikt av vad som skapar framgång i

²⁹ Waldorfskolefederationen (2016). En väg till frihet, s. 52.

³⁰ Prop. 2010/11:20, s. 25.

³¹ Skolinspektionen (2010). Framgång i undervisningen. En sammanställning av forskningsresultat som stöd för granskning på vetenskaplig grund i skolan. Dnr 2010:1284.

undervisningen tidigare konstaterat att framgångsrika lärare har både goda ämneskunskaper och god didaktisk kompetens. Genom att ha en adekvat utbildning är behöriga lärare rustade att bedriva en undervisning med kvalitet. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) publicerade en studie år 2007 där de konstaterade att behöriga lärare är viktiga för elevernas resultat i grundskolan.³² Till grund för resultaten låg en analys av registeruppgifter för alla elever som avslutade årskurs 9 i kommunala skolor i Sverige mellan läsåren 1997/98 och 2004/05. Analysen gjordes alltså innan nuvarande bestämmelser kring legitimation och behörighet infördes. IFAU:s analys visade att när andelen obehöriga lärare ökade försämrades elevernas meritvärden.

I samband med tillsynen har Skolinspektionen iakttagit, men inte systematiskt undersökt, att många av waldorfskolorna har en stor andel lärare utan lärarlegitimation. Lärare som undervisar i waldorfskolor är undantagna från skollagens krav på legitimation och behörighet. Även om forskningen tydligt visar att lärares utbildning är viktig för undervisningens kvalitet är det alltså inte möjligt för Skolinspektionen att kritisera waldorfskolor för att de använder obehöriga lärare för undervisningen. Att många lärare inte har lärarlegitimation kan medföra en begränsning av waldorfskolornas förutsättningar att bedriva en undervisning av god kvalitet med utgångspunkt i den nationella läroplanen och kursplanerna. Det kan vara en bidragande orsak till att tillsynen i vissa fall pekar mot att skolorna ibland utgår från waldorfpedagogiken snarare än skolförfattningarna.

Avslutningsvis vill Skolinspektionen peka på att vi i denna tillsyn hade som ambition att granska huruvida utbildningen vid waldorfskolorna vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Att granska vetenskaplig grund är dock komplext. Granskningen behöver ske på ämnesnivå och utifrån respektive ämnes kursplan. Att waldorfskolor enligt lagstiftningen får ha egna läroplaner som komplement till den nationella läroplanen innebär att komplexiteten ökar vid tillsyn. I just denna granskning kunde inga brister beläggas inom detta område. Waldorfskolornas läroplan har influenser från antroposofin, vars tankar i sig har utmanat vetenskapliga ideal. Sammantaget gör detta, tillsammans med att lärare vid waldorfskolor är undantagna från skollagens krav på legitimation och behörighet, att det finns anledning att fortsatt uppmärksamma dessa områden. Det kan även, enligt Skolinspektionens mening, finnas skäl att se över de undantag i lagstiftningen som gäller för waldorfskolor.

---

³² Andersson, C. (2007). Lärartäthet, lärarkvalitet och arbetsmarknaden för lärare. Rapport 2007:5. Uppsala: IFAU.

Referenser

Andersson, C. (2007). Lärartäthet, lärarkvalitet och arbetsmarknaden för lärare. Rapport 2007:5. Uppsala: IFAU

Förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) waldorfpedagogisk inriktning.

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, i dess lydelse vid tidpunkten för granskningens genomförande.

Prop. 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*

Prop. 2010/11:20. *Legitimation för lärare och förskollärare*

Skolförordningen (2011:185)

Skolinspektionen (2010). Framgång i undervisningen. En sammanställning av forskningsresultat som stöd för granskning på vetenskaplig grund i skolan. Dnr 2010:1284

Skollagen (2010:800)

Skolverket (1995). Undervisningen i Waldorfskolor. Huvudrapport

Skolverket (2021). Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2020/21, Dnr 5.1.1–2020:1312

Stockholms universitet (2008). Föredragningslista, Lärarutbildningsnämnden, onsdag 18 juni 2008

Waldorfskolefederationen (2016). En väg till frihet

Bilagor

Bilaga 1. Skolorna i tillsynen

Skolenhet	Huvudman
Annaskolan	Stiftelsen Annaskolan
Björkö Friskola	Stiftelsen Waldorfpedagogik i Vreta Kloster
Delsbo Waldorfskola	Skolföreningen Delsbo Waldorfskola
Drottningholmskolan	Drottningholmskolan, Mälaröarnas waldorfskola
Ellen Keyskolan	Stiftelsen Ellen Keyskolan
Emiliaskolan	Föreningen Emiliaskolan
Fredkullaskolan	Föreningen för Waldorfpedagogik i Kungälv
Gnesta Waldorfskola	Gnesta Waldorfskoleförening
Hagaskolan	Djurgårdens Waldorfskoleförening
Idunskolan	Idunstiftelsen för waldorfpedagogik
Josefinaskolan	Stiftelsen Josefinaskolan
Kalmar Waldorfskola	Stiftelsen Kalmar Waldorfskola
Karlshamns Waldorf	Dagdkåpens ekonomiska förening
Kristofferskolan	Stiftelsen Kristofferskolan
Lilla Martinskolan	Stiftelsen Martinskolan, Söders Waldorfskola
Linnéskolan	Alingsås Waldorfskoleförening
Lunds Waldorfskola	Stiftelsen Lunds Waldorfskola
Mariaskolan	Föreningen Maria Magdalena
Martinskolan	Stiftelsen Martinskolan, Söders Waldorfskola
Mikaelgården	Föreningen Mikaelgårdens läkepedagogiska institut
Mikaeliskolan	Stiftelsen Mikaeliskolan i Nyköping
Mora Park	Stiftelsen Mora Park
Orionskolan	Stiftelsen Orionskolan
Rudolf Steiner, Göteborg	Stiftelsen Rudolf Steinerskolan

Rudolf Steiner, Norrköping	Rudolf Steinerskolan
Solvikskolan	Stödföreningen för Solvikskolan
Sophiaskolan	Stiftelsen Sophiaskolan, Österlens waldorfskola
Stegehus Waldorfskola	Stiftelsen Steget
Söderköpings Waldorf- skola	Stiftelsen Söderköpings Waldorfskola
Umeå Waldorfskola	Stiftelsen Umeå Waldorfskola R Karlsson mfl
Uppsala Waldorfskola	Stiftelsen Uppsala Waldorfskola
Västerås Waldorfskola	Stiftelsen Västerås Waldorfskola
Örebro Waldorfskola	Stiftelsen Johannaskolan Örebro Waldorfskola
Örjanskolan	Föreningen Örjanskolan
Östersunds Waldorfskola	Vidarskolan AB (svb)

Bilaga 2. Referensperson

I tillsynen har Karl Larsson, undervisningsråd vid Skolverket, varit referensperson.